

CAMILLUS ÚJRA DIKTÁTOR

- Hajrá, gyertünk! - özönlöttek ki a gall csapatok prédára éhesen Róma kapuin. Ellenállásra sehol sem találtak, de mivel a zsákmányt még mindig nem találták elegendőnek, mind messzebbre kóboroltak, és eljutottak Ardea környékéig.

Ebben a sziklára épült és mocsaraktól körülvett latiumi városban töltötte száműzetésének idejét Camillus, a nemrég még ünnepezt római diktátor. Itt hallotta híret Róma veszedelmének, itt gyötrődött most már nemcsak saját, hanem hazája sorsa miatt is.

- Hol vannak most azok, akik velem együtt harcoltak Veji meg Falerii alatt, és velem együtt foglalták el a két várost? Hol vannak azok, akiknek bátorsága minden küzdelemben tündökölt? Hol vannak, akik most megmenthetnék bajba jutott hazánkat?

Így töprengett, vergődött, mikor megütötte fülét a hír:

- Mifelénk is közelednek a gallok. Egyik csapatuk már nincs messze falainktól. Mit tegyünk? - kérdezték, és már voltak, akik a megadásra gondoltak. Népgyűlést hívtak össze, hogy döntést hozzanak.

Mikor ezt Camillus meghallotta, elment a népgyűlésre. Eddig távol tartotta magát a közügyektől, most mégis úgy érezte, hogy beszélnie kell. Cinkos az, aki ilyenkor hallgat! Ezeket mondta:

- Ardeaiak, barátaim, sőt most már honfitársaim is! Barátságokat egyaránt köszönhetem a magam szerencséjének és a ti jóindulatotoknak. Ennek a barátságnak a nevében szólok most hozzátok. Ne vegyétek vakmerőségnek, hogy én, a száműzött, szólásra emelkedem. De tudomást szereztem róla, hogy milyen veszély fenyegeti Ardeát. Márpedig a közös veszélyben szent kötelessége mindenkinek előállni, aki valami módon segíteni tud. Mikor hálálhatnám meg jobban a ti jószágotokat, ha most nem állnék elő tanácsaimmal? Vagy mikor tudnátok inkább hasznomat venni, ha nem most, mikor háború közeledik felétek?

Ismeritek az én sorsomat. Tudjátok, hogy ha fegyverre került sor, soha engem le nem győzött senki, és mindig Rómáé volt a győzelem. Mégis, mikor eljött a béke, legyőztem: hálátlan honfitársaim elűzték. Eljöttem közelebb. De ti most ne nézzétek, hogyan bántak velem. Itt az alkalom, hogy a rómaiaknak megháláljátok azt a sok jótéteményt, amivel várostokat elhalmoztátok. De többet mondok: most itt a lehetőség, hogy Róma helyett Ardea szakítsa le a babért, és győzze le a közös ellenséget, amely már nincs messzire tőlünk.

Előtte a gall nép nem ismeretlen. Sokat hallottam róla. Ennek a népnek a természet hatalmas termetet és dőlyfős jellemet ajándékozott, de nem kell félni tőlük, mert egyáltalán nem kitartóak. Ezt bizonyára maguk is érzik, ezért üvöltöznek oly vadul, mikor csatázni mennek, mert azzal akarnak győzni, nem erővel. Ott van Róma példája: a városba be tudtak törni, mert a kapuk tárva-nyitva voltak, de a Capitolium még most is áll, pedig higgyétek el, nem nagy erő kéne, hogy azt is elfoglalják. De nem! Otthagyták, mert már unták az ostromot, elindultak kóborolni, zsákmányt szerezni. Azután, ha sikerült egyszer alaposan jóllakniuk, nézzétek meg, mit csinálnak: lerészegednek, és nem törődnek semmivel. Ahol meglepi őket az éjszaka, ott heverednek le, mint az állatok, se sánc, se őrség, se előőr. Ha jól megy a soruk, még vigyázatlanabbak a szokotnál is. Biztosra veszem, hogy most is így tesznek. Ha tehát énram hallgattok, és nem a gyávákra, ha el vagytok szánva rá, hogy nem hátráltok meg, és nem engeditek, hogy városotok a gallok martalékvá legyen, akkor kora hajnalban fogjatok fegyvert, és kövessetek engem, ahányan csak vagytok. Kezetekbe adom ezeket a részeg, alvásba merült embereket, mint a vágásra szánt barmokat. Ha nem így lesz, legyen itt Ardeában is ugyanaz a sorsom, mint volt Rómában!

Nem volt olyan ember a gyűlésen, akit ne győzött volna meg Camillus beszéde. Szinte azt kívánták, hogy ne kellene reggelig várniok, hanem most tüstént indulhatnának.

A kürt szava kora hajnalban felharsant. Még alig világosodott, mikor az ardeai sereg hiány nélkül felsorakozott a kapuknál, és követte az idegen vezért.

Nem sokat kellett menniük, a gallok nem messze táboroztak. A táborot úgy találták, ahogy Camillus előre megmondta: sehol egy őr, sehol egy sánc, de még egy egyszerű árok sem.

Hatalmas ordítással támadtak rájuk:

- Hajrá! Vesszetek, kutyák!

Nem volt ez ütközet: pusztá mézszárlás folyt mindenütt. A gallokat úgy lepték meg, ahogy előző este leheveredtek. Ledobták pánccéljukat, sisakjukat, fegyvereik sem voltak kéznél.

Álmukból felriadva azt sem tudták, hol vannak, mi történik velük. A félhomályban, idegen helyen tájékozódni sem tudtak. Futva próbáltak menekülni, de egy részük a nagy ijedelemben és kapkodásban éppen a támadók kardjába rohant. Nagyobbik részük, amelyiknek sikerült az ardeaiak fegyverét kikerülni, Antium környékére, a szántóföldekre menekült. De sorsukat ezek sem kerültk el. Mihelyt az antiumiak megtudták, mi történt Ardeánál, fegyvert fogtak, körülkerítették és felkoncolták őket.

Ezzel egy időben Veji környékén is csatározás folyt. De - szinte hihetetlen! - nem a gallokkal, hanem az etruszokkal. Azokkal az etruszokkal, akik miatt Róma magára vonta a gallok gyűlöletét. Akik miatt leégett a város, és Róma legderekből vénjei méltatlanul haltak. Most visszaélve a város szorongatott helyzetével betörték Róma földjeire.

Mikor ezt az Allia mellett vereséget szenvedett és Vejibe menekült római katonák megtudták, iszonyú felháborodás vett rajtuk erőt.

- Micsoda hitvány, gyalázatos népség! Most, mikor Róma végső veszedelemben van, azok, akiket megmentett, nem áttallanak a rabló gallok pártjára állni, és meglopni azt, aki inkább hálájukat és segítségüket érdemli!

- Mi elhárítottuk fejükre a vihart, és a magunk fejére fordítottuk, és most ezek a nyomorultak csúfolnak meg bennünket!

- Ne tőrjünk, fogjunk fegyvert, és üssünk rajtuk!

Magasabb rangú tisztjük nem volt, de volt köztük egy centurio, Quintus Caedicius. Ez vette át a vezetést, és a következő éjszaka rajtaütött az etruszokon. A katonák, akik Allianál oly gyászosan viselkedtek, most ismét rómaiakhoz méltón harcoltak. Az etruszokat szétverték, a zsákmányt visszaszerezték tőlük, és számos foglyot ejtettek. Volt köztük néhány tiszt is. Mikor Caedicius elé vezették őket, az rájuk förmedt:

- Ti vagytok Etruriából az egyetlen csapat? Vagy van rajtatok kívül még más rablóbanda is? Igazat mondjatok, ha kedves az életetek!

Azok rémülten bevallották, hogy van egy másik etruszk sereg is, mely a Tiberis jobb partján garázdálkodik, és már eljutott a sótelepekig. A Vejibe szorult római katonák Caedicius vezetésével a rákövetkező éjjel ezeket is megtámadták, és itt is teljes győzelmet arattak. Az etruszok - már akik megmaradtak - sietve menekültek vissza hazájukba.

A vejibeli kis római sereg tehát kettős győzelmet aratott, és lemosta magáról a gyászvitét nevet. Ezzel együtt nőtt önbizalmuk, harci kedvük, de számuk is.

Azok közül ugyanis, akik a gallok jövetele elől elmenekültek Rómából, és minden cél nélkül Latiumban kóboroltak, mind többen és többen Vejibe szállingóztak.

- Itt megleszünk addig, amíg kitisztul a helyzet - mondták az aggodalmaskodók.

- Itt van egy kis római sereg is, mely megvéd bennünket mondták a gyávábbak.

- Itt vagyunk már elegen, induljunk Róma felszabadítására! - mondták, akiknek helyén volt a szívük.

És csakugyan, ahogy nőtt a számuk, nőtt a bátorságuk is. Mind többen és többen gondolkoztak azon, hogyan lehetne hazájukat az ellenség kezei közül kiragadni. De ha már elég erősnek is érezték magukat, nem tehettek semmit, nem volt vezérük.

- És Caedicius? Kipróbált, bátor katona, ő is el tudná látni a vezéri teendőket - vetette fel valaki.

- Kérdezd meg Caediciust, vállalja-e - felelte a másik.

Caedicius nem vállalta. Úgy gondolta, hogy nem volna isteneknek és embereknek tetsző dolog, ha ő, centurio létere, ilyen magas rangot töltene be.

- Nem vagyok én erre alkalmas - mondta a derék centurio. - De minek ezen töprengeni, mikor itt van a közelben, Ardeában Camillus; kérjétek fel őt a vezérségre!

Ebben mind egyetértettek, a katonák legnagyobb része ismerte, szerette, és bízott benne. Lelkesen kiáltották:

- Menjen követség Ardeába, és hívja közibénk Camillust!

És már indultak is volna, amikor egy idősebb, megfontoltabb katona így szólt:

- Megálljatok! Vezért csak a szenátus nevezhet ki, mi legfeljebb ha kérhetjük. Camillus bizonyára nem vállalja a vezérséget, csak akkor, ha a szenátus beleegyezett. De a szenátus most a Capitoliumon van, az ellenségtől körülvéve. Nem tudjuk megszerezni hozzájárulását.

- Ez igaz - mondták, és a lelkesedést csüggedés váltotta fel.

- Kivéve azt az esetet - szólalt meg most Caedicius -, ha valaki vállalkoznék rá, hogy átoson a gallok őrségén, felhág a Capitoliumra, és tárgyal a szenátussal, majd ugyanazon az úton visszajön, és hírt hoz nekünk. Nagy és nehéz feladat. Van-e, aki vállalja?

- Én vállalom! - kiáltott fel az ifjú és bátor Pontius Caminius. A többiek csodálatától és áldásától kísérvé azonnal útnak is indult. A Tiberishez ment, jó messzire a lakott vidéktől. Ott talált egy farönköt, azt bedobta a folyóba, ráhasalt, így úszott le egészen a város szívébe. Egy elhagyatott helyen kiugrott a partra, és a legrövidebb úton, egy rendkívül meredek és szinte járhatatlan sziklán - amit a gallok nem tartottak szükségesnek őrizni - feljutott a Capitoliumra.

Mikor az örök elfogták, és faggatni kezdték, Caminius így szólt:

- Vigyetek az atyák elé! Fontos mondanivalóm van számukra.

Az atyák figyelmesen meghallgatták, majd rövid tanácskozás után a következő határozatot hozták:

- Camillust feloldjuk a száműzetés alól, visszahívjuk, és azonnal diktátorrá választjuk. Vezesse győzelemre a római légiókat!

A hírnök, ugyanazon az úton, amelyen jött, és ugyanolyan észrevétlenül, eltávozott a városból. Nemsokára meg is érkezett Vejibe. A katonák nagy lelkesedéssel fogadták a jó hírt, tüstént követeket indítottak Ardeába, hogy hozzák magukkal Camillust.

És az új diktátor Vejibe érkezett.